

**ARBETSMARKNAD I GRUVORTER MED
SKELLEFTEÅ SOM EXEMPEL**

BILAGA TILL RAPPORTEN *GRUVDRIFT I NORRA KÄRR -
EFFEKTER PÅ ARBETSMARKNAD OCH NÄRINGSLIV*

2012-09-04

Uppdrag: Sysselsättningseffekter av gruvdrift i Norra Kärr

Titel på rapport: Bilaga 4: Arbetsmarknad i Gruvorter med Skellefteå som exempel

Status: SLutrapport

Datum: 2012-09-04

Medverkande

Beställare: Tasmets AB

Kontaktperson: Henning Holmström

Konsult: Martin Ström

Uppdragsansvarig: Martin Ström

Författare: Martin Ström

Tyréns AB

118 86 Stockholm
Peter Myndes Backe 16
Tel: 010 452 20 00
www.tyrens.se

Säte: Stockholm
Org.Nr: 556194-7986

Innehållsförteckning

1	Syfte och tillvägagångssätt	4
2	Lärdomar från forskningen	4
2.1	Tillgång och kostnad för insatsvaror, inklusive infrastruktur för vattentillförsel och elektricitet.....	4
2.2	Transportmöjligheter.....	5
2.3	Lokala kluster av stödindustrier.....	5
2.4	Tradition av gruvbrytning.	5
2.5	Storlek på regionens arbetsmarknad och befolkning.	5
2.6	Näringslivets struktur.	5
2.7	Näringsens lokalisering i förhållande till andra lokala centra.....	6
3	Skellefteås förutsättningar givet näringsliv och arbetsmarknad	6
3.1	Befolkning och befolkningsutveckling.....	6
3.2	Arbetsmarknad och näringslivsstruktur	6
3.2.1	Bruksorten.....	6
3.2.2	Näringslivsstruktur och förvärvsarbetande dag- och nattbefolkning	7
3.2.3	Branschspridning.....	10
3.3	De ekonomiska förutsättningarna	11
3.4	Attraktiv miljö.....	11
3.5	Ett gruvkluster	12
3.6	Svårt att hitta jobb för många.....	12
3.7	Kompetensförsörjning.....	12
3.8	Sysselsättningseffekter.....	13

1 Syfte och tillvägagångssätt

Tasmets etablering i Norra Kärr, i Jönköpings kommun kan komma att innebära väldigt mycket för hela regionens utveckling. Inte minst näringslivet och arbetsmarknaden kommer att påverkas. Tyréns prognos för sysselsättningseffekter pekar på en potentiell sysselsättningseffekt för cirka 2000 personer varav 250 är direkta och permanenta och ungefär lika många till är en indirekt spridningseffekt till följd av gruvdriften. De övriga 1500 arbetstillfällena uppstår som en effekt av nödvändiga investeringar för att få igång driften. En del av dessa kommer permanentas och andra kommer vara tillfälliga arbetstillfällen.

Bedömningen baseras i hög grad på schabloniserad statistik kan med fördel kompletteras med en empirisk genomgång av gruvnäringens effekter på annat håll i landet, där näringen har funnits en längre tid.

Syftet med denna mindre studie är att nyansera den teoretiska analysen genom att undersöka vilka sysselsättningseffekter som gruvdriften har bidragit eller bidrar till på annat håll, där verksamheten redan är igång. Vilka är de förutsättningar som bidrar till sysselsättning och vilka är förutsättningarna som begränsat sysselsättning på annat håll? Med utgångspunkt i de empiriska erfarenheterna, vad kan sägas om förutsättningarna i kommunerna runt Norra Kärr?

För att genomföra denna studie har fokus inriktats på Skellefteå kommun. Orsaken till valet av kommun är den starka och historiskt djupa kopplingen till gruvdrift i kommunens näringsliv.

Studien underbyggs med statistik från SCB samt en studie från myndigheten Tillväxtanalys om viktiga förutsättningar för kompetensförsörjning och sysselsättning inom gruvbranschen i bruksområdena. Studien fokuserar på Gällivare, Kiruna och Pajala (Malmfälten under förändring, En rapport om arbetskraftsförsörjning och utvecklingsmöjligheter i Gällivare, Kiruna och Pajala, Delrapport, Dnr 2009/196). Denna studie har i många avseenden bäring även på Skellefteå och Norra Kärr.

Korta telefonintervjuer har genomförts med Niklas Frank som är gruvchef i Björkdalsgruvan¹ Anders Wangby VD för Västerbotten Investment Agency som är en del av Invest in Sweden. Därtill har Anna Wallström på Skellefteå kommunledningskontor intervjuats per telefon. Hon har även bidragit med arbetsdokument från kommunens pågående kartläggning av bransch- och näringslivsutvecklingen från 1993 och framåt. Det underlaget måste tolkas försiktigt eftersom det handlar om ett pågående arbete.

2 Lärdomar från forskningen

Många av Sveriges gruvor återfinns i så kallade bruksorter. Det innebär att samhället har byggts kring en eller ett fåtal industrier eller näringar, som därmed gör samhället mycket beroende av en eller få arbetsgivare. Av den anledningen är också många studier på ämnet fokuserade på de förutsättningar som en bruksort karaktäriseras av. I rapporten Malmfälten under förändring listas fyra faktorer från forskningen som är betydelsefulla vid gruvetablering och även för verksamhetens storlek och livslängd (Malmfälten under förändring med referens till Eggert).

2.1 Tillgång och kostnad för insatsvaror, inklusive infrastruktur för vattentillförsel och elektricitet

Det har konstaterats att avsaknad av infrastruktur innebär höga kostnader och hinder för gruvverksamhet medan kostnaden för anpassning av befintlig infrastruktur är relativt låg. Flertalet gruvor i Skellefteå har funnits en längre tid och har byggt upp infrastrukturen samt

¹ Björkdalsgruvan är en guldgruva i Skellefteå kommun. Den ägs av Elgin Mining Ltd.

försörjning av insatsvaror. I Norra Kärr börjar man från noll när det gäller infrastruktur för gruva, men med god infrastruktur för exempelvis transporter och med ett mer varierat näringsliv i de kringliggande kommunerna än i norra Sverige.

2.2 Transportmöjligheter

Kostnaden tenderar att öka med det geografiska avståndet. Det konstateras att Sveriges mineraltillgångar huvudsakligen återfinns i landets norra delar. Valfungerande transportsystem är en nödvändighet. Skellefteås mineraltillgångar stämmer in på denna beskrivning medan Norra Kärrs mineraltillgångar återfinns i en region som på flera punkter har bättre logistiska förutsättningar. Dels finns det flera befintliga transportmöjligheter, dels finns det en relativt stark transportnäring i regionen. *Denna är i dagsläget inte specialiserad för gruvbehov men en sådan omställning bör kunna ske.* Det geografiska läget i Norra Kärr är mer förmånligt för transporter än gruvorna i norra Sverige.

2.3 Lokala kluster av stöindustrier

Denna faktor uppges vara en gynnsam förutsättning för gruvverksamhet. I mogna gruvorter/kommuner som Skellefteå eller Kiruna är kluster av stödföretag väletablerade och en stor del av näringslivet som i branschstatistiken inte ser ut att tillhöra gruvbranschen gör indirekt det. I närheten av Norra Kärr är inte näringslivet specialiserat för att stödja gruvnäringen. Vissa viktiga branscher finns dock representerade och flera av dessa bör kunna anpassa sig för att fungera som stöindustrier. Som redan nämnts har transportbranschen goda förutsättningar.

2.4 Tradition av gruvbrytning

Regioner med befintlig gruvverksamhet anses ha ett bättre utgångsläge än regioner där gruvbrytning inte tidigare förekommit. De flesta orter i Sverige där gruvsdrift bedrivs eller där gruvsdrift är aktuellt har en tradition av gruvbrytning. Det gäller i hög grad Skellefteå. I Jönköpingsregionen saknas denna tradition. Det har visserligen brutits järnmalm i Taberg i Vaggeryds kommun fram till mitten av 40-talet men denna erfarenhet får anses vara inaktuell.

2.1-2.4 är enligt Tillväxtanalys alltså viktiga vid etablering och sedan för verksamhetens storlek och livslängd. Tre regionspecifika faktorer anses sedan styra i vilken omfattning gruvverksamheten kommer att påverka regionen i övrigt. Dessa är storleken på regionens arbetsmarknad och befolkning, näringslivets struktur och näringsens lokalisering i förhållande till andra lokala centra.

2.5 Storlek på regionens arbetsmarknad och befolkning

En stor befolkning och arbetsmarknad gör det enklare att möta en stigande efterfrågan på arbetskraft och lokal service utan pendling och inflyttning. Sveriges gruvor återfinns som sagt i avfolkningsbygder. Gruvnäringen har på vissa håll stabiliserat eller till och med vänt befolkningsutvecklingen men det är stort problem för många kommuner att behålla befintlig, och locka till sig ny befolkning genom inflyttning. Skellefteås befolkning har minskat under flera år men sedan stabiliserat sig. I Jönköping ökar befolkningen men i Ödeshög minskar den. I Tranås har befolkningen ökat och minskat om vartannat i många år.

2.6 Näringslivets struktur

Ett diversifierat näringsliv kan lättare förse gruvnäringen med efterfrågade varor och tjänster. Ett specialiserat näringsliv sägs vara en tillväxtfaktor för en bruksort men ett diversifierat näringsliv gör orten mer livskraftig. Ett diversifierat näringsliv ökar sannolikheten för arbetsmarknadsdriven inflyttning. Skellefteås näringsliv har blivit mer diversifierat de senaste decennierna och allt mer tjänsteorienterat men är fortfarande koncentrerat till industri, gruva och stödföretag till dessa. I kommunerna runt Norra Kärr är näringslivet inte alls specialiserat mot gruvnäringen. Bredden är

relativt stor, särskilt i Jönköping, vilket antyder bättre förutsättningar för arbetsmarknadsdriven inflyttning.

2.7 Näringsens lokalisering i förhållande till andra lokala centra

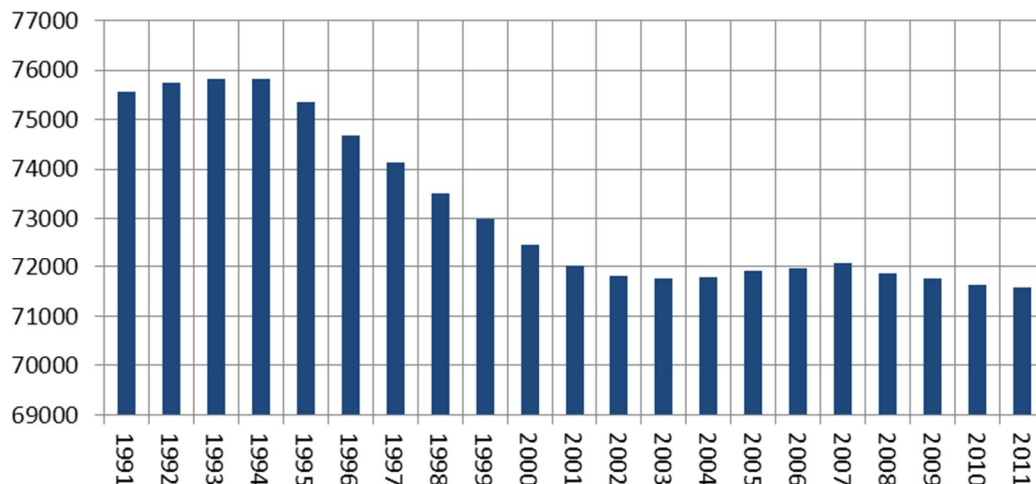
Närhet till andra lokala centra gör det möjligt för personal att pendla istället för att flytta. Enligt Tillväxtanalys spenderas en stor del av gruvarbetarnas inkomster nära hemmet, varför boendeort har betydelse för konsumtionens effekt på sysselsättningen.

I Tillväxtanalys rapport konstateras också att det för alla gruvorterna är fundamentalt att locka arbetskraft att flytta till regionen. Arbete uppges vara ett nödvändigt men inte tillräckligt villkor. Många gruvkommuner försöker locka med de tillgångar som finns, vilket ofta är natur- och friluftsliv så som jakt, fiske, skidåkning etc. Detta gäller även Skellefteå. Det finns dock uppenbara svårigheter med att locka människor till glesbygden när den tydliga trenden är urbanisering till storstadsområdena. Här har kommunerna runt Norra Kärr en fördel, vilket finns anledning att återkomma till.

3 Skellefteås förutsättningar givet näringsliv och arbetsmarknad

3.1 Befolkning och befolkningsutveckling

Skellefteå har en befolkning på 71 580 personer (dec 2011). Befolkningen minskade snabbt från mitten av 90-talet och fram till början av 00-talet. Sedan dess har antalet invånare varit runt 72 000. Trenden mot minskande befolkning är typisk för de flesta kommuner i Sverige, storstadsregionerna och vissa högskoleorter undantagna.

Figur 1. Befolkningsutveckling i Skellefteå kommun 1991-2011.

3.2 Arbetsmarknad och näringslivsstruktur

3.2.1 Bruksorten

Som nämndes i föregående avsnitt är många av Sveriges gruvorter så kallade bruksorter, vilket innebär att arbetsmarknad och näringsliv är mycket beroende av någon eller några få branscher och företag. Skellefteå är sprungen ur gruvdriften i början av 1900-talet, det var Boliden som drev utvecklingen då. Många orter i Skellefteå har drag av brukssamhällen, på så sätt att de har

kommit till som ett resultat av gruvnäringen. Samtidigt har Skellefteå som kommun idag ett relativt diversifierat näringsliv i termer av arbetsmarknad, dock med klart fokus på industri och stödföretag till industrin och gruvnäringen. Branschstatistik kan dock ibland ge en felaktig bild av näringslivets diversifiering. I den moderna ekonomin har många funktioner som tidigare fanns i industriföretag knoppats av till tjänsteföretag. Ett näringsliv som ser ut att domineras av tjänsteföretag kan därför vara precis lika dominerat av en enda industri som det var för 50 år sedan (se t.ex. Rapporten *Det nya näringslivet, -samspelet mellan industrin och tjänstesektorn*, från Unionen). En möjlighet i det nuvarande tjänstebaserade näringslivet är dock att tjänsteföretag lättare kan bredda sin kundbas och bli mindre sårbara för nedångar i ett enskilt företags verksamhet.

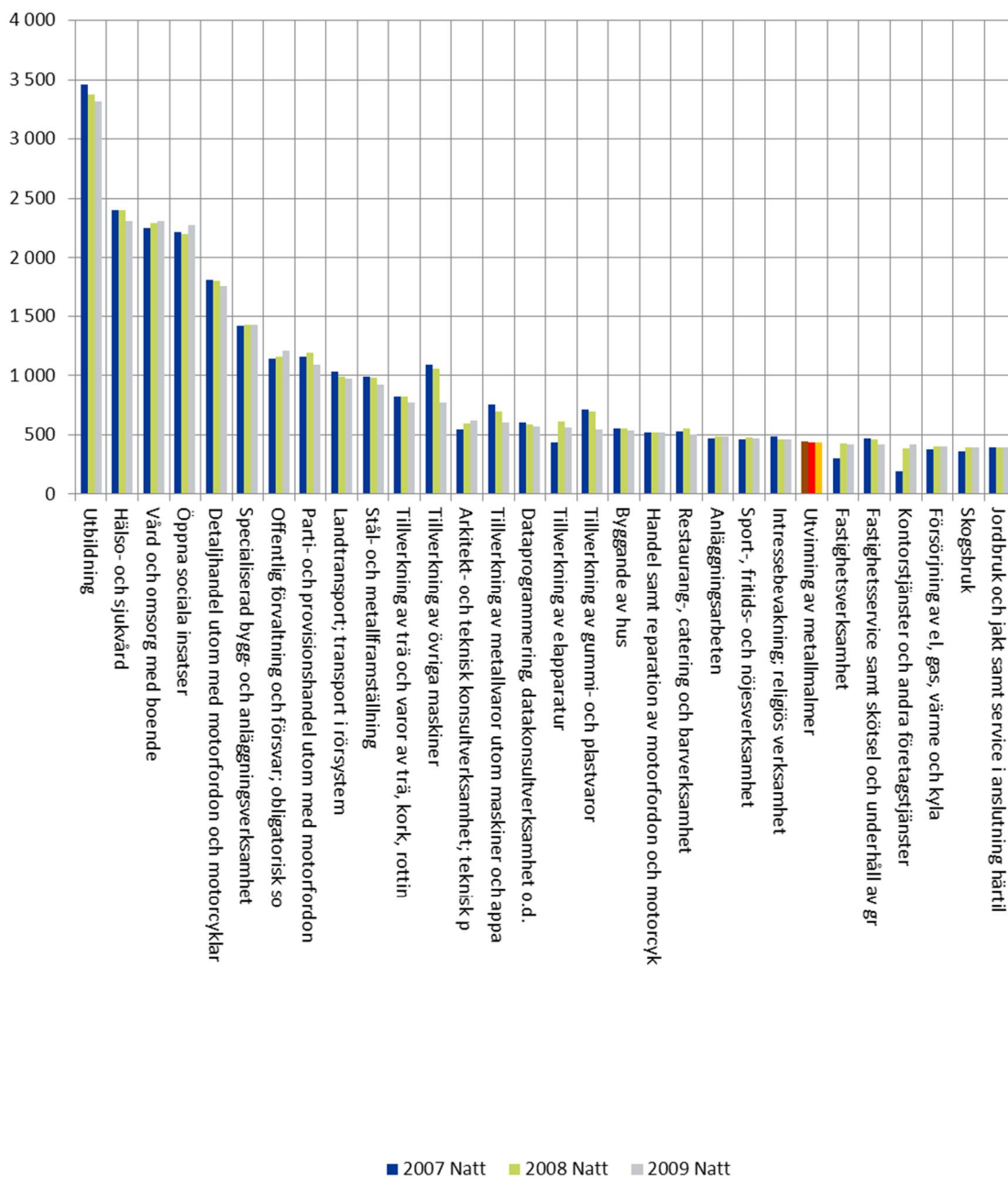
Om gruvbranschen istället är ett nytt tillskott i kommunen (så som den förväntade situationen är i Norra Kärr), så finns inte denna sårbarhet på samma sätt. Tjänstesektorn får snarast en breddad kundbas genom gruvnäringens inträde.

3.2.2 Näringslivsstruktur och förvärvsarbetande dag- och nattbefolkning

Figurerna nedan illustrerar Skellefteås arbetsmarknad i termer av förvärvsarbetande natt- respektive dagbefolkning. Den totala förvärvsarbetande befolkningen (oavsett om dag eller natt) ligger runt 32 000 personer. Både dag- och natt har sjunkit med ungefär 1200 personer över perioden 2007-2009. Detta överensstämmer relativt väl med befolkningsutvecklingen under samma period.

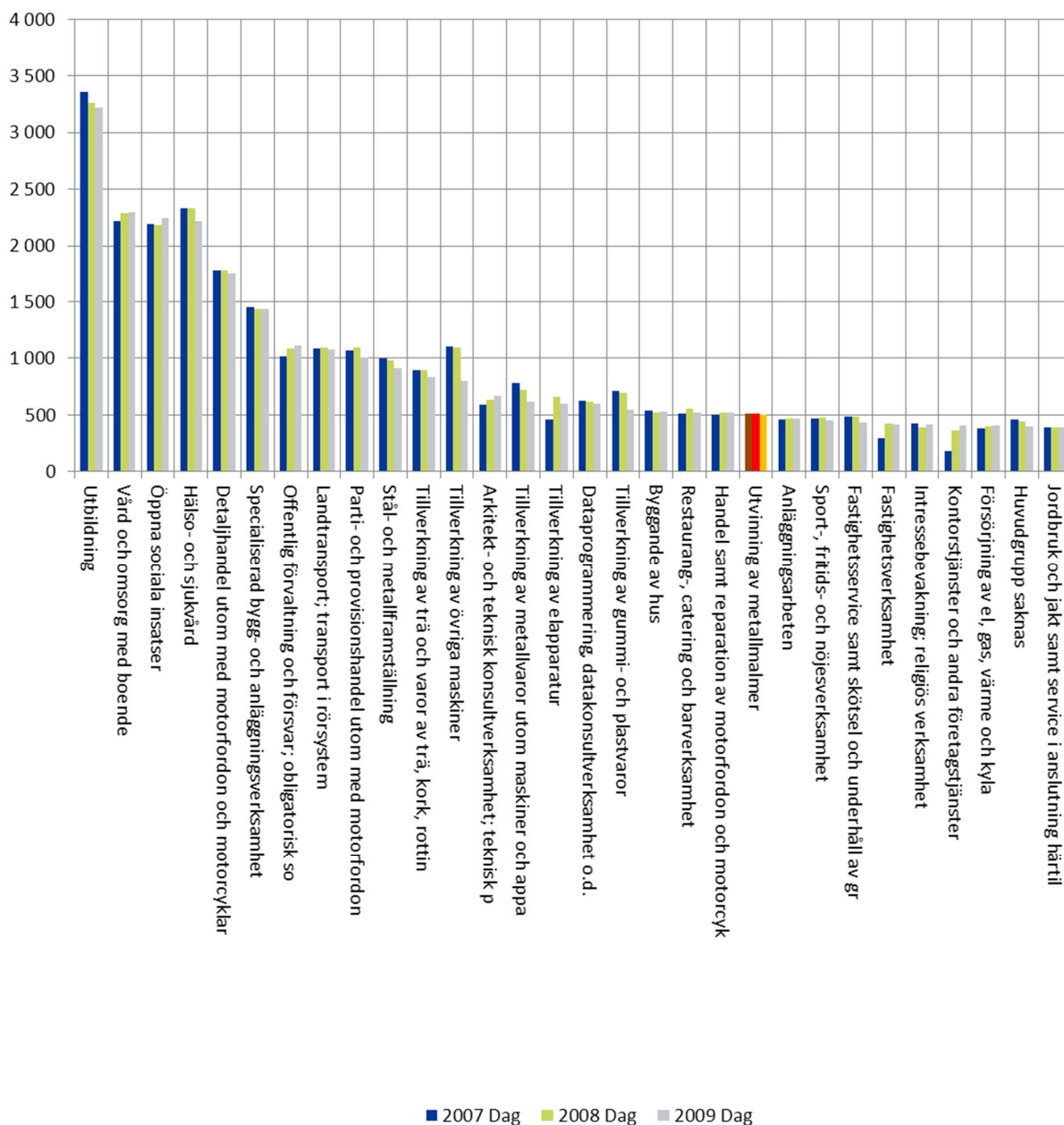
Enligt kommunens analys av sysselsättningsstatistik (RAMS) syns den strukturomvandling med sysselsättningsminskning till följd som skedde från mitten av 1990-talet och in på 2000-talet tydligt. (arbetsdokument Närvärldsanalys Näringsliv)

Enligt kommunen arbetar totalt cirka 800 personer inom gruvbranschen i kommunen. Utvinning av metallmalmer representerar större delen av vad som betecknas som gruvbranschen men även delar av andra branscher ingår. Branschen *Utvinning av metall* svarar i dagsläget för cirka 500 jobb i kommunen. Sysselsättningen inom gruvnäringen i direkta jobb står alltså för en relativt liten del av den totala arbetsmarknaden. Det indirekta beroendet förefaller dock vara betydligt större, även om konkret statistik saknas. Enligt gruvchefen för guldgruvan Björkdalsgruvan har företaget 95 anställda. Genom inköp av tjänster sysselsätter gruvan dock lika många entreprenörer som egna anställda. Dessutom köps andra varor in, vilket sysselsätter ytterligare personer. Om de övriga gruvorna i kommunen liknar Björkdalsgruvan i detta avseende bör åtminstone 1000 personer vara beroende av gruvnäringen i kommunen i hög grad. Enligt kommunen har det också genom att gruvnäringen funnits i kommunen kunnat växa fram en specialiserad maskinindustri som sannolikt inte hade funnits i kommunen om inte gruvnäringen existerat.

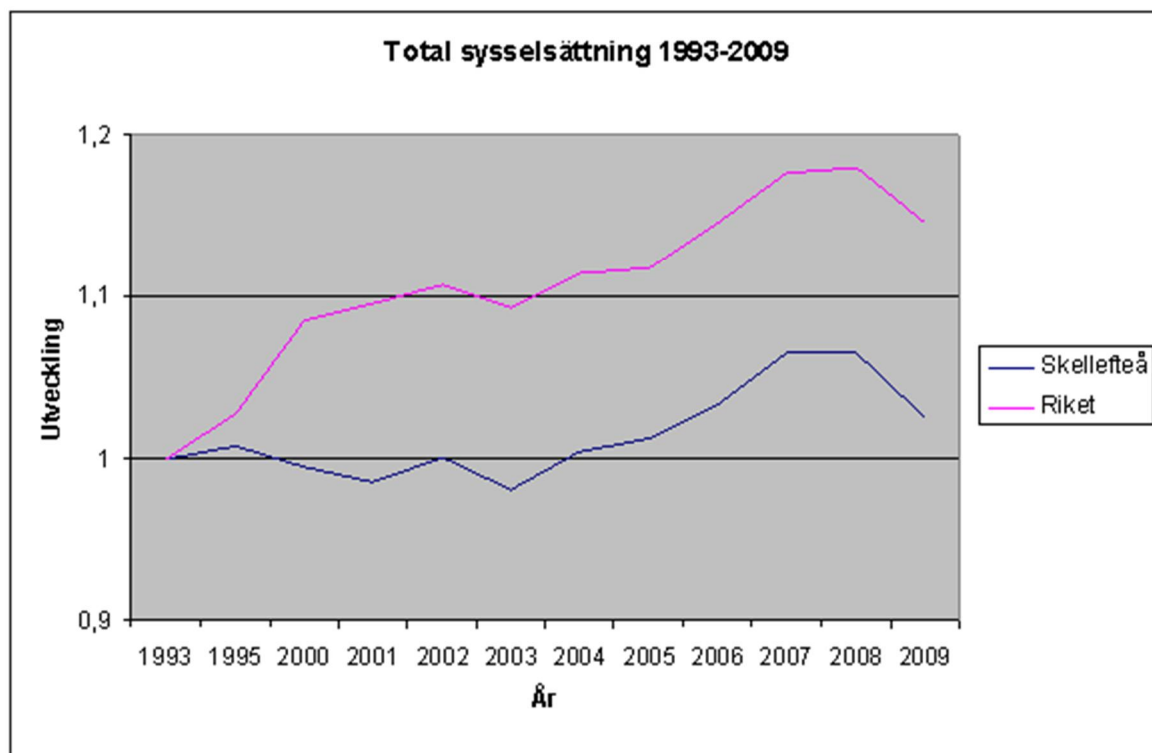
Figur 2. Antal Förvärsarbetande Nattbefolkning i Skellefteå kommun, 2007-2009.

Figur2 visar de 30 största branscherna som motsvarar cirka 28 000 av den totala förvärsarbetande nattbefolkningen på 32 000 personer. Förvärsarbetande nattbefolkning inom utvinning av metallmalmer ligger under perioden på cirka 500 personer. Det som enligt kommunen har skett under en 20-årsperiod i Skellefteå är att gruvbolagen har minskat antalet egna anställda till förmån för inköpta varor och tjänster (Wallström). T.ex. har viss maskintillverkning frikopplats från gruvföretagen.

Figur 3. Antal förvärsarbetande Dagbefolkning i Skellefteå kommun, 2007-2009.

Figur 3 visar de 30 största branscherna (2-siffrig SNI-nivå) som motsvarar cirka 28 000 av den totala förvärsarbetande dagbefolkningen på ca 32 000 personer. Det är inga stora skillnader mellan dag och nattbefolkning i Skellefteå. Den största sysselsättningsminskningen har skett i branschen tillverkning av maskiner. Enligt kommunen har strukturomvandlingen i näringslivet inneburit att många verksamheter som inte har geografiska fördelar av att vara etablerade i Skellefteå redan flyttat till länder med lägre produktionskostnader. Denna omvandling syns inte i treårsstatistiken ovan eftersom den skett tidigare. Den syns desto tydligare i nedanstående figur från kommunens näringslivsanalys. Strukturomvandlingen kan utläsas över perioden 1993-2001 då den totala sysselsättningen i Skellefteå minskar medan den i riket som helhet ökar.

Figur 4. Sysselsättning i Skellefteå jämfört med riket 1993-2009. Källa: Arbetsdokument från Skellefteå kommun, Närvärldsanalys näringsliv, Wallström.

3.2.3 Branschspridning

Ju mer diversifierat näringsliv desto bättre är förutsättningarna för arbetsmarknadsdriven inflyttning till orten. Ett enkelt mått på näringslivsdiversitet är branschspridning i antal branscher. Tabellen nedan jämför Skellefteå med Pajala, Kiruna, Gällivare (gruvkommuner) samt Jönköping, Tranås och Ödeshög. Skellefteå hamnar på 66 plats av Sveriges 290 kommuner när det gäller antal representerade branscher. Gällivare Pajala och Kiruna har betydligt mindre branschdiversitet och hamnar på plats 235, 281 respektive 212. Jönköping ligger betydligt bättre till på plats 16, medan Tranås och Ödeshög ligger i den undre halvan av Sveriges kommuner.

Kommun	Antal SNI-branscher i näringslivet	Rangordning av 290
Gällivare	307	235
Jönköping	594	16
Kiruna	335	212
Pajala	212	281
Skellefteå	518	66
Stockholm	685	1
Tranås	395	161
Ödeshög	295	245

Tabell 1. Rangordning bland Sveriges 290 kommuner, efter branschbredd i några utvalda gruvkommuner, kommunerna runt Norra Kärr samt Stockholm (5-siffrig SNI-nivå). I tabellen har Stockholm störst branschbredd, följt av Jönköping och Skellefteå.

Gruvning är ofta mycket kapitalintensiv. Det betyder i praktiken att det krävs stora inköp av varor och tjänster för att bedriva verksamheten. I takt med företagens strävan efter flexibilitet har verksamheter utlokaliseras. Detta har gjort att antalet sysselsatta inom många basindustrier, såsom gruvnäringen och pappersindustrin, har minskat. Istället köps varor och tjänster in, ofta från företag som har knoppats av. Så är även fallet i Skellefteå. Analys faktorer som möjliggör och begränsar sysselsättning i Skellefteå och parallell till Norra Kärr

3.3 De ekonomiska förutsättningarna

I Skellefteå är guld en av de viktigaste metallerna som bryts. Den snabba utvecklingen globalt, inte minst i Asien gör att efterfrågan är stor på många metaller. Världsmarknadspriset spås vara högt under en längre tid. Det ger goda förutsättningar för investeringar och långsiktiga satsningar, vilket kan göra att företag vågar rekrytera personal. Det bör också betyda att utbildningar anpassas och att personer ser möjligheter med att utbilda sig inom områden med relevans för gruvnäringen.

Det som har hänt historiskt (och som givetvis kan inträffa igen) är att kraftiga prisfall på världsmarknaden gör att vissa gruvor läggs ner. Det har också funnits gruvföretag som lovat för mycket för tidigt och sedan inte kunnat svara upp till förväntningarna, vilket har gjort att projekt stannat upp.

Världsmarknadspriserna är en omvärldsfaktor som inte kan påverkas. Historiskt har flera gruvor fått problem på grund av vikande världsmarknadspriser men vissa har också haft otillräckliga investeringsförutsättningar. Läget avseende världsmarknadspriserna ser dock stabilt ut för flertalet gruvor i Sverige och i synnerhet när det gäller sällsynta jordartsmetaller. De metaller som finns i Norra Kärr är mycket efterfrågade och kan inte substitueras mot andra metaller. Tillgången på dessa metaller är i dagsläget mycket begränsad vilket talar för fortsatt höga världsmarknadspriser och goda förutsättningar för långsiktiga satsningar. Därtill har Tasmets agerat väldigt försiktigt med att sprida förhoppningar innan sådana varit välgrundade. Företagets projekt i Norra Kärr har fått mycket goda recensioner av globalt välrenommerade analytiker. De ekonomiska förutsättningarna är goda för gruvdrift i Sverige i allmänhet och i Norra Kärr i synnerhet.

3.4 Attraktiv miljö

Även om urbanisering och en koncentration till de tre storstadsregionerna är en stark trend finns det naturligtvis många som söker en mer naturnära livsstil. Boendemiljön är naturnära och det finns bättre möjligheter att hitta sysselsättning inom olika branscher än i flera andra gruvkommuner. Bostadspriserna är lägre än i storstadsregionerna. Det är dock oklart om de personer som innehar den efterfrågade kompetensen i tillräcklig grad är samma personer som attraheras av ett liv i nora Sveriges glesbygd.

Kommunerna runt Norra Kärr erbjuder på många sätt en attraktiv boendemiljö. Dels finns de flesta av de naturlivs faktorer som andra gruvorter lockar med, friluftsliv, fiske m.m. Dels är avstånden till stadslivet med allt vad det innebär i handelsutbud och arbetsmarknadsutbud inom pendlingsavstånd från Norra Kärr. Detta bör göra det mer attraktivt att flytta till Norra Kärr jämfört med flertalet andra gruvorter. Bostäderna är dock betydligt dyrare i Grännatrakten än i många gruvorter. Om bostadspriserna var det huvudsakliga skälet till att en efterfrågad kompetens valde att bostätta sig en viss ort istället för en annan skulle detta tala emot Norra Kärr. Tyréns studier BoTrender och Stadstrender visar att det finns många olika faktorer som skapar attraktiva boendemiljöer och att det ofta är samverkan mellan dessa som är avgörande för vad som skapar attraktivitet. I studien Stadstrender visar sig mångfald vara en mycket viktig attraktivitetsfaktor.

Arbetsmarknadens och näringslivets bredd i kommunerna runt Norra Kärr (dock främst Jönköping) bör bidra till att det är lättare att rekrytera rätt kompetens inklusive medföljande familj. Stor branchbredd innebär att det går att hitta jobb för medföljande. Det innebär också att

näringslivet är mer motståndskraftigt mot snabba svängningar, strukturomvandlingar med mera. Generellt sett är stor branschbredd något positivt vilket talar för Norra Kärr.

3.5 Ett gruvkluster

Regionen har lång erfarenhet av gruvor och det finns personal och kompetens att tillgå lokalt. Alla stödindustrier och stödtjänster finns att tillgå. Som redan nämnts ger ett diversifierat näringsliv ofta större arbetsmarknadsdriven inflyttning än ett högspecialiserat näringsliv. Gruvspecialiseringen skulle med detta i åtanke i så fall tala mot en stark arbetsmarknadsdriven inflyttning till en kommun.

Om näringslivet dessutom redan är anpassat fören näring som växer (i det här fallet gruvnäringen) finns inte samma utrymme för nyetableringar i stödföretagen. De befintliga aktörerna växer istället för att nyetableringar sker.

Norra Kärr är unikt i den bemärkelsen att det saknas gruvnäring i regionen. Det kan göra det svårare att få tag i rätt kompetens. Med tanke på att det råder gruvboom och allmän kompetensbrist kan det vara svårt att hitta rätt kompetens. Det innebär också att när kompetensen väl hittas så kommer den att komma utifrån, vilket innebär att gruvetableringen kan leda till större arbetsmarknadsdriven inflyttning till kommunerna runt Norra Kärr. En stor inflyttning i termer av förvärvsarbetande nattbefolkning är någonting som många kommuner strävar efter men misslyckas med. Här finns alltså bättre möjligheter än vad som är normalt för gruvorter.

Verksamheten i Norra Kärr har större likheter med kemiindustrin än gruvnäringen när det gäller anrikning och extrahering av metallerna. I Sverige har flera större företag med kemikoppling dragit ner på personalstyrkan under senare år. Om denna kompetens matchar efterfrågan bör det gå att få tag i personal. Det finns dessutom viss kemitradition i regionen. Till exempel finns det ett flertal företag som arbetar med plastbearbetning och tillverkning av förpackningar.

3.6 Svårt att hitta jobb för många

Även om Sverige inte upplever samma ekonomiska kris som stora delar av Europa är arbetslösheten ändå mycket hög på många håll. Gruvbranschen går där mot strömmen eftersom det råder en slags gruvboom i Sverige och bör på så sätt kunna rekrytera personal som har haft svårt att hitta jobb där de bor. Men det förutsätter att de har rätt kompetens eller att specifik kompetens inom gruvnäringen inte är en nödvändighet.

3.7 Kompetensförsörjning

Enligt flera källor, inklusive kommunledningskontoret i Skellefteå råder det brist på viss kompetens inom gruvbranschen. Om det råder brist på kompetens kommer inte utbudet av arbetskraft att kunna matcha efterfrågan på kompetens.

Svårigheten att hitta rätt kompetens i gruvnäringen är ett problem som alla gruvföretag måste hantera i dagsläget. Gruvorna ligger i glesbygd, långt från storstadsregionerna. Givet urbaniseringstrenden och koncentrationen av befolkning till storstadsregionerna i Sverige så är det svårt att attrahera människor till glesbygden. Det gäller inte bara för Skellefteå utan för majoriteten av Sveriges kommuner. Gruvorterna har en stor fördel i att de kan erbjuda arbete. Detta behöver dock inte vara tillräckligt för att utgöra en attraktiv boendemiljö.

Det krävs investeringar i bostäder, infrastruktur och kommunala tjänster såsom skolor och daghem för att få människor att vilja flytta till en plats. Men investerare vill riskminimera, vilket också ofta gäller kommunerna (som bland annat investerar invånarnas skattepengar). Den som bygger eller köper en bostad vill helst veta att det går att sälja den. Stora kommunala investeringar ska kunna finansieras, oftast genom skatteintäkter. Det kan i sin tur kräva inflyttning av nya skattebetalare. Men eftersom det sällan på förhand går att säga om människor faktiskt kommer vilja bosätta sig så kan det uppstå en "hönan och ägget"-situation, där

investeringarna låter vänta på sig. Det krävs investeringar för att möjliggöra flyttar, vilket kräver ett visst risktagande. Samtidigt som det krävs flyttar för att möjliggöra investeringar.

Bristen på bostäder och de höga priserna i Grännatrakten kommer sannolikt att utgöra ett hinder mot inflyttning. Å andra sidan kan detta gynna kommunerna Ödeshög och Tranås, där priserna är lägre än i Gränna (som tillhör Jönköpings kommun). Flera kommuner i regionen har en chans att bli boendekommuner, vilket inbringar skatteintäkter. Det är möjligt att dessa kommuner bör profilera sig just som boendekommuner och acceptera att effekten på det egna näringslivet är begränsad.

3.8 Sysselsättningseffekter

Skellefteå är ett exempel på att stor omsättning inte behöver innebära stor direkt sysselsättning i gruvbranschen. Enligt Unionens rapport Det nya näringslivet har gruvbranschen en så kallad sysselsättningsmultiplikator på 2.12 vilket innebär att en gruvarbetare indirekt sysselsätter 1,12 personer i andra branscher. Det finns ingen självklarhet i denna relation men den ger en ungefärlig bild av den indirekta sysselsättningseffekten vid drift. Det som dock inte fångas är de dynamiska effekter som en bransch kan ha på det övriga näringslivet i form av klusterformation och utveckling runt den branschen. Detta förefaller vara fallet i Skellefteå. En klusterutveckling runt verksamheten i Norra Kärr vore högst intressant med tanke på de högteknologiska användningsområdena för sällsynta jordartsmetaller. Det skulle kunna ge en helt annan utväxling på sysselsättning. Flertalet gruvor i kommunen är dock väletablerade. Björkdalsgruvan har exempelvis inte gjort några stora investeringar på decennier. Enligt Tillväxtanalys sker den största indirekta sysselsättningseffekten av gruvdrift i samband med investeringen. Det är också vad Tyréns analys av Tasmets planerade verksamhet i Norra Kärr pekar på.